

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Gnoti Seautón, Sive Arnoldi Geulincs Ethica

Geulincx, Arnold

Lugd. Batav., MDCLXXV

De Fruct. Humil. §. 12.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-48728](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-48728)

§. 12. Fructus Humilitatis.

Fructum suum Humilitas gestat ² in pyxide; Sed ô ne reserat! Consciverunt sibi omne genus calamitatum & morborum animi ac subinde etiam corporis, qui avidi nimis & incauti, intempestivè hanc sibi pyxidem * ² recludi voluerunt. Quod est igitur in pyxide Pandoræ, venenum tam præstans, quod in aures se protit-

¹ *Fructum suum.*] Fructus humilitatis est sublimitas; amictus contemptus sui est maximus honos, dignitas & existimatio: fructus incuriæ felicitatis suæ est maxima cura maximumque studium ipsius Dei erga felicitatem istam, seu ut felicitatem istam largiatur.

² *In pyxide.*] Allusio est ad pyxidem pandoræ, nam pandoræ hic humilitas assimulatur.

* ² *Recludi voluerunt.*] Nempe dum curiosi nimis præmia virtutis, & præsertim Humilitatis scrutantur, incidunt in desideria & affectiones istorum præmiorum, incipiuntque virtutem jam non propter eam ipsam sectari, sed propter se, hoc vero est à totâ virtute excidere, & ad perniciosissimam philautiam deficere, uno verbo in ipsum peccatum incurrere, adeoque in calamitates omnes & misérias, quas peccatum secum necessariò trahit, irruere.

^a Pandora, juxta poëtas, prima fuit omnium mulier: hanc Vulcanus volente Jove cuderat: quam omnes divæ donis suis donabant: Pallas dabat sapientiam, venustatem Venus, eloquentiam Mercurius & sic porro (unde nomen etiam pandoræ gerit apud Græcos

protinus, quâ potest, tam tetro & pestilenti halitu diffundat? ³ Summa, quæ in te cadere potest, Sublimitas: celsissima, ad quam subvehi potes, Felicitas: Hæccine venena? ⁴ Venena, inquam, si affectes; sed id ipsum quod sunt, si expectes, & cancellis tuarum Obligationum circumscriptus, integrum Deo relinquant de tua subvectione pariter & abjectione, de tua felici-

Græcos omnium velut donorum cumulus) posthac Jupiter i a in homines exardescens, quia Prometheus ignem (hucusque terris incognitum) ex cælo furatus inter homines detulerat, misit pandoram, cum pyxide plena miseriarum, morborum & adversitatum: homines pandoram acceptam, cum reserassent, inclusam calamitatem sibi consciverunt. Hæc fabula cum omnibus suis circumstantiis adeo bene convenit humilitati & quod ad eam spectat, ut, si quid facile, illud certe nunc persuaderem mihi, auctores hujus fabulæ Pandoræ nomine humilitatem intellexisse, & si occasio ferret, susciperem illud verisimili argumento adstruere.

³ *Summa quæ in te cadere potest sublimitas.*] Respondetur hic ad quæstionem præcedentem, nempe fructum Humilitatis esse præsentissimum venenum hominibus, quando illum intuendo, eo adducuntur, ut illum cupiant affectare, & virtutem colere, ut illum adipiscantur.

⁴ *Venena, inquam.*] Fructus humilitatis per se non est venenum, sed per accidens tantum: nam secundum se ille fructus est una & tota nostra felicitas: sed per accidens ille fructus in venenum nobis vertitur, dum illum affectamus, & nobis concupiscimus, ut sæpissimè jam ante in hoc libello demonstratum est.

felicitate pariter & calamitate negotium :
 Reliquisti te , qui humilis es , Altissimo :
 ille te habet ⁵ (nec enim te jam alius ha-
 bere quisquam potest) quam sublimis es ?
 Cum te dereliquisti , eum amare cepisti ,
 qui est Omnipotens : ille te redamat (nec
 enim

⁵ Reliquisti te.] Diximus quis sit fructus Humi-
 litatis, hic paucis versiculis admodum energice & ad-
 modum efficaciter demonstratur, hunc vere esse fru-
 ctum humilitatis.

⁶ Nec enim te jam alius quisquam habere potest.]
 Qui enim se deseruit, & à se non habetur, amplius
 haberi jam à nullo potest, nisi à Deo: non est enim
 quo abeat, qui à se abiit, nisi ad Rationem seu legem
 Dei: quamdiu enim ad illam nondum pervenit, ad-
 huc in se ipso hæret, adhuc sua curat, adhuc de se la-
 borat: qui enim non facit quia jubet ratio, non est
 aliud cur ille faciat, quam quia lubet ei: inter hæc
 duo enim nullum est medium, & quotiescunque ali-
 quid ex proposito facimus (quod solum ad mores pec-
 tinet) vel quia jubet ratio, vel quia lubet nobis id fa-
 cimus: sæpe quidem & jubet ratio, & lubet nobis;
 sed non quid sit, aut cur facias, ad virtutem vel vitium
 pertinet: si ergo, cum & lubet tibi & jubet ratio, fa-
 cias quidem, sed non mere ideo quia jubet ratio, pec-
 cas hoc ipso, imo si lubet obedire rationi, ideoque
 obedias, quia hoc lubet, rursus peccas, & actio tua
 non virtutis, sed libidinis actio est: minimum ergo
 quod abitur à se, est ad Deum ire, & in Deo esse,
 necessum ergo est ut humilis qui est, id est, qui se
 ipsum deseruit, seu à seipso abiit, jam nunc ad Deum
 iverit, adeoque cum altissimo ipse pariter quasi alti-
 simus sit.

enim aliter potest 7 ille generosus) quam felix es ? Tu amas illum *Amore Obedientiae* 8 (hoc unum potes.) Ille te redamat *Amore benevolentiae ac beneficentiae* (nam & 9 ipse hoc unum erga te potest) Tu amas pro modulo tuo (nam homo es.) Ille redamat pro modo suo , id est sine modo (quia Deus est.) 10 Atque hæc sic obiter dicta sint de hoc fructu Humilitatis : quæ nos pluribus pro rei dignitate persequemur , cum de Præmio Virtutis tractabimus. Moneo : Non dixi, *Humiles primium*

N amare

7 *Ille generosus.*] Non est enim nisi abjectissimi turpissimique hominis , non redamare illum , à quo videat se serio amari : quæ proinde nota non est inurenda Divinitati , ut quæ rerum omnium longe generosissima sit : ex quo necessarium deducitur argumentum , si Deum ames , te etiam ab illo redamari.

8 *Hoc unum potes.*] Nempe alii amores in Deo & lege ejus locum non habent , ut vides §. I. hujus libelli. N. 6. & 7. & adhuc aliqua dicentur in posterum , ubi de fine & mediis dicemus.

9 *Ipsè hoc unum erga te potest.*] Nempe amor passio in ipsum non cadit , sicut nec sensus , cum sit incorporeus ; Amor vero Obedientiæ in illo erga me multo minus esse potest , cum ille mihi obedire nunquam possit , ut qui essentialiter Dominus meus est.

10 *Atque hæc sic obiter dicta sint de hoc fructu humilitatis.*] Demonstratum ergo est virum bonum , id est , humilem , amari à Deo Amore benevolentiae tanto , ut majorem erga eum ne Deus quidem ipse concipere possit : ex quo evidentissimè sequitur , nihil eo viro secundum Deum beatius cogitari posse.

amare Deum, ac deinde redamari à Deo: non dixi, inquam: & hoc satis esse debebat; Sed sycophantæ tantum apud imperitos (mancipia sua) valent, ut subinde, non dicere, non sit integrum, nisi simul dicas te non dicere: Ita genus hoc hominum gaudet aliorum hominum servitute.

2. ¹¹ Sed ecce tibi insperatam in Theologeo ^b catastrophem! ¹² Humilitas Diligen-

¹¹ Sed ecce tibi insperatam in Theologeo catastrophem.] Laus humilitatis poëtice seu fabulosè proposita, cujus quidem fabulæ Mythologiam & explicationem facillimum est intelligere ei, qui tractatum hunc aliquando pervolvit.

^b Cælum theatri sive Theologium sive machina erat in excelso loco supra theatrum, in quo subito dii apparebant & loquebantur, & aliquando etiam in theatrum descendentes, & inspectatò finem faciebant Tragœdiæ.

¹² Humilitas Diligentia linguam excidit.] Cum enim humilitas (id est incuria sui ipsius) accesserit ad diligentiam (id est, ad auscultationem rationis) statim obmutescit quodammodo diligentia, & tota est in auscultando: qui enim se non curat, hic nullam rebus legem dicit, sed illam modo legem audit auscultatque, quam Deus rebus inscripsit: in hoc enim occulta quædam & abstrusa nequitia est, quod homines ita proni sint ad dicendum quid de rebus, quod à rebus ipsis non accepere: in eo enim Dei thronum quodammodo affectant, & quod Deo proprium est, sibi usurpare testâ quadam, & quam ipsi non satis intelligunt, nequitia conantur. Dei enim solius est dicere rebus Leges, quas ipse à rebus non accipit: nostrum non est leges dicere rebus, sed leges tantum

ligentia linguam excidit : ¹³ Obedientia
 N 2 oculos

eis inscriptas legere. V. G. corpus, si est quo exten-
 sum est, divisibile etiam sit, sui penetrationem aut
 replicationem non admittat, multasque similes leges,
 quas Physici & Metaphysici demonstrant, sequatur
 necesse est. Has ei leges Deus dixit, quas quodam-
 modo digito suo inscripsit ei, proinde nostrum est, eas
 quidem exquirere, legere, auscultare; sed aliqua
 corpori legem dicere (V. G. ut finem habeat, & ex-
 tensio ejus alicubi terminetur) quam in eo scriptam
 non invenimus, quam corpus ipsum nobis non in-
 nuit, hoc nostrum non est: Et quotiescunque simi-
 le quid affectamus, Divinitatem quasi aliquam affe-
 ctamus. Idem habet locum in Ethicis, cum nempe
 Obligationem aliquam nobis consciscimus, quam ra-
 tio non tulit. Vide pag. 149. sub finem. Hoc ergo
 præstat Humilitas, ut diligentia nunquam loquatur
 quin obmutescat tota, & velut elinguis fiat, nec un-
 quam dicat, quæ sua sunt, auscultet verò, & attendat
 acerrimè ad ea, quæ Deus dixit, legesque illas anno-
 tet quam studiosissime, quas rebus à Deo insculptas
 videt, sua vero nunquam interponat.

¹³ *Obedientia oculos eruit.* Cum enim humili-
 tas, seu incuria sui accesserit ad obedientiam seu exe-
 cutionem Rationis, nihil jam amplius videt obedi-
 entiam, sed finit merè duci se tanquam cæcam à Ratione
 nulla sui contemplatione ducitur, nec commoda re-
 spicit; sed mere exequitur, quod ratio præceperat,
 omni aliâ consideratione valere jussâ. Maxime autem
 apparet cæcitas obedientia, circa præmia virtutis, quæ
 ipsa non sequitur, non spectat, & circa pœnas pecca-
 ti, quas ipsa non fugit, non respicit; sed merè virtu-
 tem ipsam, legem Dei seu Rationem sequitur, meri-
 to igitur cæca dicitur, quæ ibi nihil videt, ubi homi-
 nes omnes putant se esse debere tam oculatos. Vir
 bonus seu obediens novit quidem præmia, quæ se
 manent

oculos eruit : ¹⁴ Justitiæ verò , nescio quam potionem miscuerit , nam hæc tota dirigit , & nullam in partem flecti potest. Bene res habet , quod ¹⁵ in agro Melampano

manent agentem benè , & pœnas , quæ manerenti ageret secus ; sed hic prospectus obedientiam ejus non ingreditur : quoad hæc , habet se merè speculativè & non practicè , non ducit hæc in intentionem suam , sed foris consistere jubet in contemplatione suâ. Vide supra. Pag. 157. Et seqq. cæcæ obedientiam , quam plurimi homines velut instinctu naturali agnoverunt , sed eorum quidam valde perverse applicaverunt , dum eam hominibus quibusdam servire voluerunt , & eorum ductui cæco modo obsequi : in quos verissimum est hoc : cæcus dum cæcum duxerit , uterque in foveam cadit ; vera autem obedientia , licet ipsa quidem in se cæca sit , ocularissimam tamen sequitur (imo non oculatam tantum , sed ipsum oculum) sapientiam atque prudentiam , quæ ex diligentia nascuntur : unde nullum ei periculum lapsionis.

¹⁴ *Justitia tota dirigit.*] Cum humilitas seu incuria sui accedit ad justitiam , hoc efficit ut tota hæc rigescat ; & nec in plus , nec in minus declinet unquam. Qui enim nullâ sui curâ ducitur , non plus , non minus faciet , quam Ratio dicit : plus enim illud atque minus semper est à Philautiâ : cum enim Ratio hoc jubeat non plus non minus , si tu plus minusve feceris , necesse est , ut id pro libidine tuâ feceris , ecce manifestam philautiam , curam sui inimicam Humilitatis.

¹⁵ *In agro Melampano.*] Id est , etiamnum in inspectione sui versetur , & occupatus sit : Hæc enim inspectio per agrum illum intelligitur : Et ad Agrum illum Philaretus jam abierat pag. 165. sub med : fingiturque nondum inde rediisse.

pano versetur meus Philaretus : ¹⁶ vapu-
larem, si in hac Tragoedia offenderet me
à cortinis. Sed, ô Spectatores, pulcræ
sunt istæ Divæ vel sic : ¹⁷ imo non nisi sic,
pulcræ sunt: Videte : quam sunt venustæ!
quam lautæ ! quam decet eas hæc forma!
Meram gratiam spirant istæ plagæ, quibus
hæ sorores à sorore sua acceptæ sunt: sed
suntne plagæ ? an potius decora ? Elinguis
illa & muta : quam est placida ! quam pa-
cata ! quam eleganter silet ! quam elegan-
ter nostros strepitus ac celebritatem fu-
git ! Ut cæca illa, mitis est ! & illam sic
N 3 duci

¹⁶ *Vapularem.*] Philaretus enim noster zelosus
est virtutis amator : sed zelo sæpe non satis prudens
(quod in zelosis illis sæpe admodum obtinet) patet
hoc ex iis quæ objicit contra Obligationem sextam
N 3. & 4. ubi nimis acriter & parum prudenter vir-
tutis negotium agit.

¹⁷ *Imo non nisi sic pulcræ sunt.*] Nempe Diligen-
tia, obedientia & justitia (quæ hic Divarum nomine
veniunt) non habent completam suam essentiam, nec
hoc sunt, quod esse dicuntur, nisi Humilitas accesserit.
Diligentia enim sine humilitate sua dicit : hoc
vero non est diligentia, sed vanitatis. Obedientia si-
ne humilitate se suaque respiciet : hoc verò non est
obedientia, sed servitutis sui. Justitia sine humilitate
modo in plus, modo in minus inclinabit, prout libido
vel proprio cum commodorum ratio postulabit : hoc
vero non est Justitia, sed mutationis & incertissimæ
vacillationis.

duci à venerabili hoc sene (1° An parente suo? Videtur) quam est pium! Et rigida illa, nonne viget? ore sublimi, contento corpore, nonne tota generosa est, & plena majestate? Videte: quid nisi tres Charites videtis?

Nescio quid audio turbarum: 1° Germanus nostri Philareti, qui fortè in foris adest, succenset mihi: queritur cum stomacho, me 2° ædilitatem sine populi suffragio gerere: me in Scenam produxis-

18 *An parente suo?*] Nempe obedientia ducitur à Ratione seu λόγῳ, hic vero pater obedientiæ, virtus ejus mater; virtus enim est amor rationis, hic amor complectendo Rationem imprægnatur, procreatque virtutes Cardinales. Itaque hic Ratio habet analogiam Patris comparatione factâ ad virtutes Cardinales.

19 *Germanus.*] Aberat Philaretus ipse, sed inter Spectatores hic est similis aliquis ipsi, qui proinde frater ejus vocatur: hic similiter zelosus, sed parum prudens virtutis amator, existimat esse præter decorem fabulam, qualis hic exhibetur, de virtutibus componere.

Quem auctor in belgica versione appellat *Heptong*/ sicuti philaretum nominat *Hept-hert*: duplex sane hominum genus: alii puro sunt corde, pura autem lingua potius quam corde alii, qui virtutem magis ore quam animo profitentur, maluntque sermonem de virtute, quam illam ipsam habere: affinitate tamen aliqua cum philareto nostro conjuncti, ejusque germani: vide notam ultimam ad lit. B.

20 *Ædilitatem.*] Spectabat enim olim *Ædiles* ludos dare, & spectacula populo exhibere.

se Deas: nec personatas, ut alii, sed ipsissimas: me Tutelares suas, Ludias fecisse. Non feci, non produxi: eas sibi esse sivi: fuerunt in sacrario, fuerunt in Theologo suo: inde visum est iis, quod vidistis modò, spectaculum nobis facere. ²¹ Et, profane, non fabulas agunt Divæ, sed sacris operantur: Mystagogus ego: pandam tibi hæc mysteria; sed ita demum a (nam nefas aliter) si initière.

N 4. Argu-

²¹ *Et profane.*] Hic respondet auctor ad objectionem, quam frater Philareti fecerat: nempe non tam attendendum esse ad fabulam, quæ hic proponitur, quam quidem ad mythologiam & explicationem istius fabulæ: quam tamen mythologiam non subdit auctor, utpote quam novit satis in promptu esse iis, qui in libello hoc vel mediocriter versati fuerint.

^a Olim non licebat ceremonias religionis, coram profanis hominibus, aut necdum initiatis (quos hodie vulgo *leeken* vocamus) explicare, & quid significarent exponere: adeo ut Tarquinius Romanus rex Marcum Tullium, Romæ prætorem, quod librum secreta religionis continentem, sibi que concreditum, pretio victus à profano quodam nomine, Petronio Sabino, describendum tradiderat, sacco consutum in mare projecerit vivum, quam postea pœnam luere parricidas Romani voluere, eo quidem indicio, ut quisque resciret, parricidium, & Ceremoniarum religionis explicationem perinde ipsis vitio verti, observante id etiam Valerio Maximo. Verum enim vero ita insaniic ethnicismus, cui insaniæ æque plus, imo minus quam ab eo confictis longo ordine fabulis tribuimus. Satis superque constat, quinam hic nomine vulgi (*leeken*) veniunt?